

# EEN DUURZAME WERELD BEGINT LOKAAL!

## Vlaams SDG-rapport inspireert steden en gemeenten tot verduurzaming

Een duurzame toekomst voor onze planeet én haar inwoners. Hoe kunnen we dit als lokale besturen mee helpen realiseren? De Verenigde Naties definieerden in 2015 de Sustainable Development Goals (SDG's) die een leidraad bij het realiseren van die ambitie willen zijn. Het SDG-rapport van de Vlaamse Provincies, steden en gemeenten (2023) biedt je alvast een hele waaier aan rijke inzichten en inspirerende praktijkvoorbeelden die aantonen hoe we de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) samen in concrete daden kunnen omzetten.

Het rapport geeft duidelijk aan dat verduurzaming voor Vlaamse lokale besturen allesbehalve een hol begrip is. Integendeel, duurzaamheid in Vlaanderen is springlevend! Getuige daarvan de vele initiatieven die lokaal genomen worden om werk te maken van een groenere, gezondere, inclusievere, veiligere en meer gelijke samenleving.

Hoe hoopgevend die lokale signalen ook zijn, tegelijkertijd maken ze duidelijk dat we nog een hele weg af te leggen hebben. Dat vertellen ons een heel aantal indicatoren in het rapport over de 17 SDG's. Zij vormen de basis voor de data-analyse waarop het Vlaams SDG-rapport geënt is en tonen op een heldere manier waar de sterktes, maar ook de verbeteringspunten voor onze steden en gemeenten zich situeren.

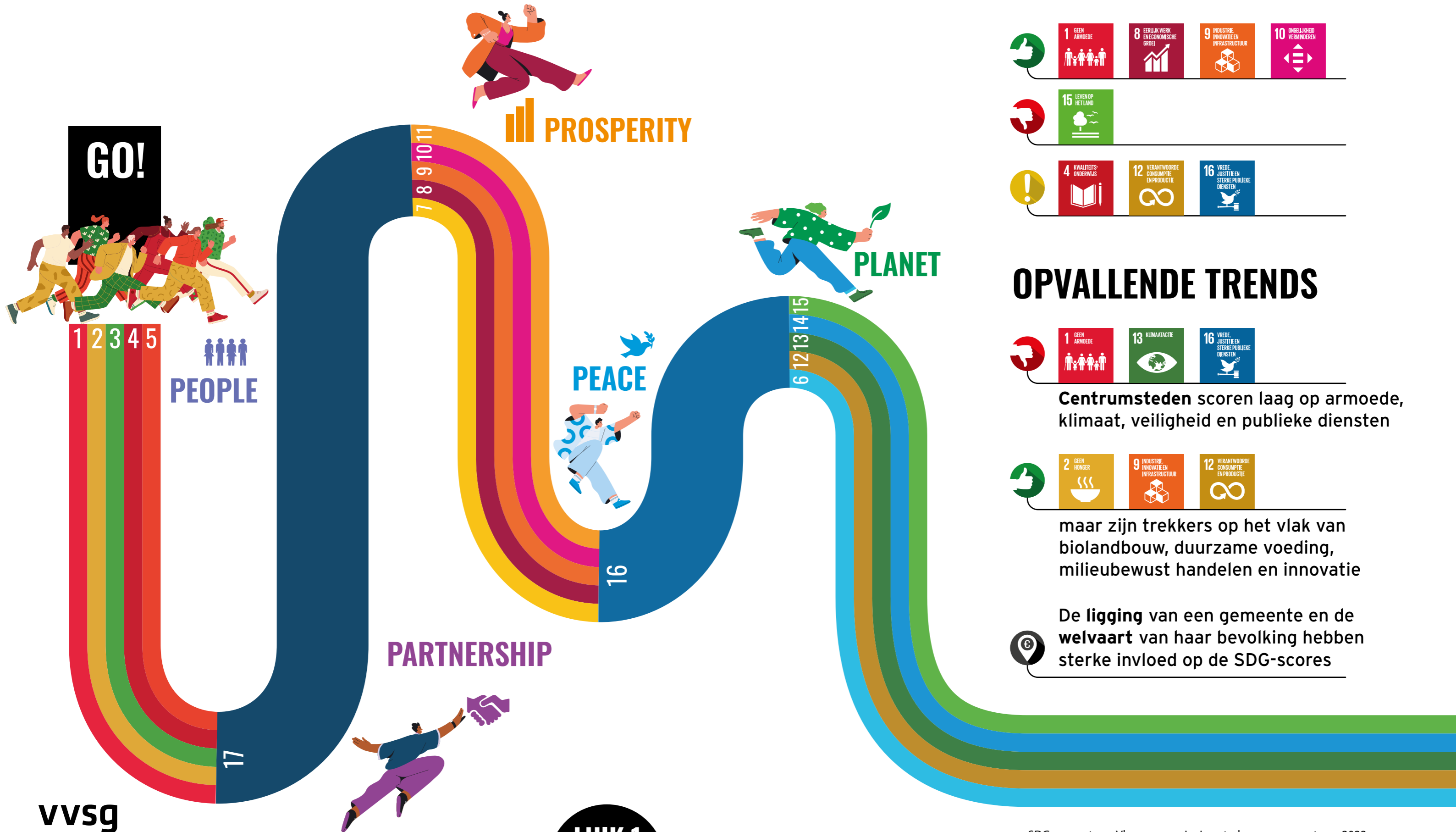
Hoe werd het rapport opgesteld? Per SDG lees je hoe Vlaamse steden en gemeenten op basis van een dataset van meer dan 200 indicatoren scoren. Die informatie wordt aangevuld met innovatieve strategieën die op het lokale beleidsniveau genomen werden en enkele praktijkvoorbeelden. Die concrete cases tonen hoe creatief en spitsvondig gemeenten uit de hoek kunnen komen om de SDG's concreet vorm te geven. Laat zowel de cijfers als de praktijkvoorbeelden een bron van inspiratie zijn. Zodat we als Vlaamse steden en gemeenten samen lokaal beleid kunnen realiseren dat van duurzaamheid doordrongen is.

Want het creëren van een duurzame toekomst is een zaak van ons allemaal. Ze vraagt acties die bottom-up starten. Dat lokale niveau is precies waar wij verduurzaming echt in beweging kunnen krijgen. En waar wij - samen als lokale besturen - het verschil kunnen maken. De cijfers en trends in dit syntheserapport bevestigen het. Nu is het een kwestie van een versnelling hoger te schakelen. En al onze burgers, partners en burens mee op de kar te krijgen.

Bekijk de samenvattende infographic op pagina's 3-6.  
Lees de highlights uit het rapport op pagina's 7-13.



# EEN DUURZAME WERELD BEGINT LOKAAL!



## VLAAMSE STEDEN EN GEMEENTEN OP WEG NAAR DE SDG'S



## OPVALLENDE TRENDS

**Centrumsteden scoren laag op armoede, klimaat, veiligheid en publieke diensten**

maar zijn trekkers op het vlak van biolandbouw, duurzame voeding, milieubewust handelen en innovatie

De ligging van een gemeente en de welvaart van haar bevolking hebben sterke invloed op de SDG-scores

# LAAT JE INSPIREREN DOOR

## CIJFERS

- > 200 indicatoren
- data uit de periode 2010-2021
- % scores per SDG-thema

  
THEMA'S VAN SDG11  
Duurzame steden  
en gemeenschappen

- |                         |   |   |                         |
|-------------------------|---|---|-------------------------|
| netheid en overlast     |  |  | personenwagens          |
| luchtkwaliteit          |  |  | veilig fietsen          |
| groen in de gemeente    |  |  | betaalbaar wonen        |
| recreatie voor de jeugd |  |  | duurzame verplaatsingen |
| duurzame woningen       |  |  | cultuur en vrije tijd   |

## 40-TAL PRAKTIJKVOORBEELDEN

**BOECHOUT**   
investeren in fietsverkeer

 **BERINGEN**  
transversale armoedebestrijding



 **IZEGEM WEVELGEM**  
ontharden, vergroenen en verblauwen

 **HARELBEKE**  
SDG's als kader voor het strategisch meerjarenplan

**LEUVEN**   
veiligheid en sterk sociaal weefsel via empowerment van jongeren

**AGENDA 2030**  
**LAAT NIEMAND ACHTER**  
**LEAVE NO ONE BEHIND**

**VERFRISSENDE IDEEËN**



gezondheidsgidsen, energieloketten, gender budgeting, slimme fietspaden, materialenbanken, mobiele dienstverlening, duurzame helden, ...

**VVSG**



## Cijfers die spreken

Duurzaamheid is een werkwoord. Om tastbare resultaten neer te zetten, zijn niet zozeer woorden maar vooral acties nodig. Dat hebben een gemeenten in Vlaanderen reeds goed begrepen.

Tijdens de periode 2020-2025 integreerden 2 op de 3 gemeenten de SDG's in hun Beleids- en Beheerscyclus (BBC). Sommige gemeenten hanteerden zelfs de 5 pijlers van duurzame ontwikkeling (People, Planet, Prosperity, Peace & Partnerships) of de 17 SDG's als uitgangspunt voor hun omgevingsanalyse en/of meerjarenplan.

Ook de SDG-engagementsverklaring doet het goed bij lokale besturen. 118 besturen tekenden ze al. Een handtekening die een duidelijk engagement van de gemeente inhoudt. Want ze geeft aan dat ze bereid is om zowel op sociaal, economisch als ecologisch vlak duurzaam te handelen. En daarbij de Agenda 2030 als leidraad te hanteren.

Meer dan 170 van de 300 gemeenten namen ook al deel aan één of meerdere edities van de 'Week van de Duurzame Gemeente'. Tijdens deze campagneweek zetten ze lokale 'duurzame helden' in de kijker. Helden, omdat ze een lokaal gezicht aan de 17 mondiale SDG's geven.

## Trends die de toon aangeven



### De beloftevolle evolutie van SDG 1

De voorbije jaren tekenden er zich een aantal interessante tendensen af. Zo boeken bijna alle Vlaamse gemeenten sinds 2014 vooruitgang wat de indicatoren van SDG 1 betreft. Een significante daling in het aantal mensen met een inkomen dat zich beneden de kritische armoedegrens situeert, illustreert dit.

Centrumsteden scoren in het algemeen slechter op het vlak van armoede. Toch zijn ze erin geslaagd stappen voorwaarts te zetten. Die verbetering hebben ze in grote mate te danken aan de sterke daling van het aantal inwoners met betalingsmoeilijkheden.

Indicatoren geven uiteraard slechts een deel van het volledige beeld. Zo blijft armoede in Vlaanderen, ondanks de positieve scores voor de indicatoren van SDG 1, een belangrijke maatschappelijke uitdaging. Het SDG-rapport maakt gebruik van aanvullende data en praktijkvoorbeelden om dergelijke context te kaderen. Zo illustreert het hoofdstuk over SDG 1 bijvoorbeeld hoe de stad Beringen aan transversale armoedebestrijding doet en hoe data over kinderarmoede op een grote uitdaging voor SDG 1 blijven wijzen.

In 2021 werd 12.7% van de kinderen in een kansarm gezin geboren. In 2010 was dit nog 8.6%. In centrumsteden is de situatie nog ernstiger. Daar ligt de mediaan op 17.4% kinderen die in een kansarm gezin geboren worden.



### De zorgwekkende toestand van SDG 15

Volgende cijfers spreken boekdelen: in meer dan 90% van de Vlaamse gemeenten neemt de verharding toe. Met als gevolg dat het voor het hemelwater steeds moeilijker wordt om in de bodem te sijpelen. Een veront- rustend fenomeen dat het gevaar op overstroming en droogte vergroot.

In 80% van de gemeenten neemt de lokale oppervlakte groen af. Daarnaast zijn er de volgende opvallende vaststellingen: gemeenten met relatief meer jonge of meer welvarende inwoners doen het beter. Gemeenten met een grotere bevolking scoren laag op beschikbare groene ruimte. Die score wordt echter gecompenseerd door een toename van de oppervlakte die als ecotoop ingevuld wordt en door nieuw aangelegde bossen.

Of er reden tot hoop is? Er worden wel degelijk initiatieven genomen om de verharding tegen te gaan. Zo zijn gemeenten partner van de Vlaamse overheid om de doelstellingen van de Blue Deal te realiseren. Die gaat voor 1 m3 ontharding per inwoner tegen 2030 en voor het opvangen van 1 m3 extra hemelwater dat hergebruikt kan worden of ter plaatse geïnfiltreerd kan worden.





5 GENDER-GELIJKHEID



### De voorbeeldfunctie van lokale besturen bij SDG 5

Er beweegt iets binnen Vlaanderen op het vlak van gendergelijkheid. Niet in het minst bij de lokale besturen zelf. Sinds 10 jaar bestaat hun personeelsbestand voor meer dan de helft uit vrouwen. Een interessante evolutie zien we bij de topverdieners in lokale besturen. In 2014 was er slechts 36% van hen een vrouw. In 2019 steeg dit cijfer naar 46%.

Waar het schoentje echter knelt, is op het politieke niveau. In het Vlaams Parlement mogen er dan al 47% vrouwen zijn, op lokaal vlak is de vrouwelijke vertegenwoordiging een pak minder. Zo zijn er in de gemeenteraden in totaal 2.845 vrouwen (38%) actief. En in het college van burgemeester en schepenen daalt dat cijfer tot 648 (34%).

Op provinciaal vlak valt er echter een lichtpuntje te bespeuren: het aantal vrouwelijke gedeputeerden steeg in 2018 tot 40%. En dit ten opzichte van 30% in 2012. In de Provincieraden van Antwerpen, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen evolueerde de situatie in 2022 tot een min of meer gelijke verdeling van vrouwen en mannen.

Een voorbeeld dat alvast kan inspireren.

## 11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN



### De SDG op maat van lokale besturen



In het algemeen staan de indicatoren van SDG11 op groen. Dit betekent dat er op heel wat vlakken vooruitgang werd geboekt. Zoals op het vlak van **duurzaam persoonlijk transport, duurzame woningen** en **recreatiemogelijkheden voor jongeren**. Een belangrijke vaststelling: centrumsteden en grote gemeenten scoren het best op mobiliteit. Tevredenheid over het openbaar vervoer is dan weer het sterkst in en rond steden en gemeenten die zich langs grote treinverbindingen bevinden.

De **duurzaamheid van woningen** zit in de lift. In bijna alle Vlaamse gemeenten is er een stijging van het aantal zonnepanelen, isolatie en groendaken. Maar er is en blijft nog veel werk aan de winkel. Het streefdoel van Vlaanderen om 3% van de woningen diepgaand te renoveren, zal nog heel wat gezamenlijke inspanningen vragen.

**Betaalbaar wonen** is echter voor steeds meer mensen in onze samenleving een probleem. Slechts in 1 op 6 gemeenten werden woningen betaalbaarder in verhouding tot het inkomen. In 28% van de gemeenten geeft meer dan de helft van de inwoners een derde van het inkomen uit aan huur of de afbetaling van een lening. Het zijn cijfers die verwijzen naar de toestand van 2020, maar die aangeven dat initiatieven meer dan nodig zijn.

En hoe staat het met de tevredenheid van inwoners over het aanbod van **culturele en vrijetijdsactiviteiten**? Die blijkt sterker te zijn naarmate het aantal inwoners groter is. Volgende cijfers illustreren dit: in de centrumsteden is 80% van de inwoners tevreden. In de kleinste gemeenten daalt dit cijfer naar 47%. Een kleine kanttekening: kleinere gemeenten scoren beter op het vlak van hun bibliotheek- en recreatieaanbod voor de jeugd.

Er is nog ander goed nieuws: de **uitstoot** in Vlaanderen neemt af. Zo zijn de fijnstofwaarden (PM<sub>2,5</sub>) in 2020 ten opzichte van 2000 gehalveerd. En lag de stikstofoxidenwaarde (NOx) in 2020 bijna 60% onder het niveau van 2000. Met die cijfers haalt Vlaanderen alle Europese emissiedoelstellingen.

Toch zijn er duidelijk verschillen tussen gemeenten merkbaar. Zo is er de tendens dat de **luchtkwaliteit** daalt in steden en gemeenten met een hoger dan gemiddeld inwonersaantal. In die categorie gemeenten werd de norm van minstens 1 op de 4 indicatoren voor fijn stof, stikstofdioxide of roet niet gehaald. Hetzelfde geldt voor de centrumsteden.

## Lokale stemmen die inspireren

Vlaanderen telt vandaag heel wat inspirerende praktijkvoorbeelden die aantonen dat elke gemeente, groot of klein, het verschil kan maken. De vijf geselecteerde voorbeelden die je hieronder vindt, illustreren dit. Duik zeker eens in het uitgebreide rapport waar je er tientallen meer zult ontdekken. Die cases kunnen ook jouw stad of gemeente op ideeën brengen om de lokale duurzaamheidsmotor in een hogere versnelling te brengen.



Harelbeke entte haar strategisch meerjarenplan op de SDG's. Medewerkers van de stad, het OCMW, het Zorgbedrijf en de politiezone dachten samen na over duurzame acties in het kader van de 5 Pijlers van duurzame ontwikkeling. Het inspireerde de deelnemers om beleidsvoorstellen op een digitaal participatieplatform te formuleren, becommentariëren en erover te stemmen. Vervolgens bepaalden medewerkers en mandatarissen samen de prioritaire SDG's voor het beleidsplan en formuleerden doelstellingen in lijn met die SDG's. Stad Harelbeke is dan ook een echte pionier op het vlak van de lokale verankering van de SDG's.



Met een kansarmoede-index van bijna 13% maakt de stad Beringen van armoedebestrijding een prioriteit. Zo stelt de stad een armoedecoördinator aan die een brug slaat tussen de verschillende lokale actoren. Via een armoedeforum krijgen mensen in armoede een platform. Om een gedeelde visie en taal rond kansarmoedebestrijding te bekomen, voerde de stad bovendien een armoedetoets in die de impact van beleidsbeslissingen op mensen in armoede screent. Ook wordt de gemeentelijke dienstverlening jaarlijks gescreend op toegankelijkheid, en dit door inwoners met armoede-ervaring.



In Wevelgem werden straten volledig onthard om er een groene campussite van te maken. Op die site vind je nu naast heel wat streekeigen groen ook waterbuffers. Er werd eveneens een BEO-veld (Boorgat-Energie-Opslag) aangelegd, zodat gebouwen op de site duurzaam verwarmd en verkoeld kunnen worden. Buurgemeente Izegem zet voluit in op sensibilisering door deel te nemen aan het Vlaamse Kampioenschap Tegelwippen. In 2021 bracht de stad ook een brochure rond waterdoorlaatbaarheid uit. Daarin vind je inspirerende en praktische tips die je meegeven hoe je op een duurzame manier tuinen, terrassen en pleinen kunt aanleggen. Izegem creëert ook een groene fiets- en wandelzone door de noordoever van het plaatselijk kanaal te ontharden en de Mandelrivier open te leggen.



Leuven bevordert veiligheid en sociaal weefsel via empowerment van jongeren. In de Leuvense wijk Casablanca zetten geëngageerde jongeren zich onder begeleiding van jeugdwerkers in om de sociale interactie en beeldvorming over de wijk te bevorderen. Samen met externe partners zetten ze acties op die de omgeving aangenamer maken. Een paar voorbeelden daarvan zijn het opstarten van een zwerfvuilm campagne, de opwaardering van het buurthuis en een gezamenlijke sportactiviteit met de lokale politie. Er is eveneens een uitwisselingsprogramma met Marokko gestart waarbij jongeren zich inzetten voor een lokaal weeshuis. Zo ontwikkelen ze nieuwe competenties, groeit hun zelfvertrouwen en voelen ze zich gesterkt om hun rol als ambassadeur van hun wijk op te nemen.



Boechout gaat voor een participatieve aanpak. Bij de heraanleg van straten, fietsroutes en verkeersknooppunten geven zowel bewoners, politie als de lokale mobiliteitsraad hun insteek of advies. Die benadering zorgde er alvast voor dat de noden van zachte weggebruikers de nodige aandacht kregen. Boechout legde meerdere comfortabele en duidelijk gemarkeerde fietspaden aan. Realiseerde vlotte fietsdoorsteken, maximaliseerde fietsparkeermogelijkheden, voerde fietsstraten en -zones in en investeerde in twee deelfietsystemen. Bij vergunningen voor woningen of verkavelingen legt het bestuur structureel voorwaarden op rond onder meer slimme doorsteken, drempelloze kruisingen en goten zonder hoogteverschil. Ook het gemeentepersoneel moet mee op de fiets. Het gemeentebestuur bouwde haar wagenpark flink af, investeerde in dienstfietsen en werkte een fietsleaseplan uit voor haar personeel.



Lees het volledige SDG-rapport van Vlaamse Provincies, steden en gemeenten. Vraag gedetailleerde SDG-grafieken voor jouw gemeente op via [internationaal@vvsg.be](mailto:internationaal@vvsg.be).  
Meer info en tools over de lokale vertaling van de Agenda 2030 vind je op <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/sdg-documents-in-foreign-languages>.

## Jouw inzet. Aan zet.

Dit syntheseverslag kwam tot stand door het SDG-rapport van meer dan 100 pagina's samen te vatten en een selectie uit de huidige trends en talrijke praktijkvoorbeelden te maken. Laat één ding echter duidelijk zijn: in de realiteit gebeurt er vandaag in Vlaanderen veel meer dan in deze synthese beschreven wordt.

Meer nog, Vlaamse lokale besturen positioneerden zich de voorbije jaren als pioniers in de lokale vertaling van de Agenda 2030. Dat er nog een hele weg af te leggen valt om de ambitieuze doelstellingen zoals die in de Agenda 2030 van de Verenigde Naties beschreven worden te realiseren, zoveel is zeker.

Maar laat dat nu net een drijfveer zijn om de komende zeven jaar de ingeslagen weg met verenigde krachten verder te zetten. Samen kunnen we meer dan we denken. Samen kunnen we duurzaamheid werkelijkheid maken. Zodat zowel onze planeet als de mensen die haar al duizenden jaren bewonen er beter van worden.

Voor lokale besturen dient er zich een grote opportuniteit aan. In het kader van de lokale verkiezingen in 2024, kan je de SDG's verbinden met de bestaande beleidsprocessen. Zo biedt de nieuwe Beleids- en Beheerscyclus (BBC) een uitgelezen kans om de SDG's te verankeren in onder meer de omgevingsanalyse en het meerjarenplan. Het loont meer dan de moeite om bijvoorbeeld een SDG-toets op al je projecten toe te passen, de SDG's in je subsidiereglementen te verwerken, of SDG-ambassadeurs onder je lokale mandatarissen aan te duiden. De enorme rijkdom aan data uit het SDG-rapport (beschikbaar voor elke individuele gemeente) kunnen voer voor reflectie en discussie zijn.

Elke stad en gemeente is nu aan zet. De weg ligt open. Hij nodigt ons uit om het ingeslagen duurzaamheidspad verder te zetten. We kunnen geen tijd meer verliezen. Ons moment voor een duurzamere wereld is nu.

Het SDG-rapport van Vlaamse Provincies, steden en gemeenten werd opgemaakt door de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en de Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP).  
Ze werden daarbij ondersteund door IDEA Consult en United Nations University Institute on Comparative Regional Integration Studies (UNU-CRIS) die instonden voor de dataverzameling, data-analyse en ondersteuning bij de algemene redactie van het rapport.

De synthese werd geredigeerd door C-company.



**AGENDA 2030**  
**LAAT NIEMAND ACHTER**  
**LEAVE NO ONE BEHIND**

